

Baltische landen, een fata-morgana of 'n paradijselijke Oase?

Als de daling wordt ingezet vanuit een wolkeloze hemel, doemt er een scenario op van een sprookjesland waarvan het welige groen tot aan de zee grenst, landinwaarts markeren blauwe meertjes het landschap. Het lijkt er vredig, de motor van de KLM-Fokker is bijna stil, de vleugels doen het werk en we zweven soepel naar de landingsbaan van Tallinn. De opwinding is voelbaar.

In de betrekkelijk kleine hal worden we verbaal overvallen door het Russisch dat doorklinkt en voor ons nauwelijks associaties heeft. De overwegend vriendelijke gezichten van de toch wakker kijkende Estonians stellen ons gerust. Een lang blond meisje net van de academie stelt zich voor, Anastasia. Fiere dochter van een Estse moeder en Russische vader, het land stond sinds 1945 onder het harde bewind van Jozef Stalin en is pas sinds 1991 zelfstandig, daar zijn ze heel erg trots op!

De invloeden daarvan blijven ons op de hele reis verrassen en soms pijn doen, onze fietsvakantie gaat van start! Zo staat er b.v. een Sovjet Oorlogsmonument aan de Piritatee die langs het strand loopt dat virtueel op een scherp punt als afzonderlijk deel is verbonden aan de andere kant van de weg,. Hierachter liggen Duitsers begraven die aan het Stalingrad front tegen de Sovjets vochten en daar tijdens de bezetting zijn begraven. Velen graven zijn echter met bulldozers verwijderd.

Als we 's middags per fiets de oude stad verkennen en op de weg naar het Hotel Oru langs de haven en het strand rijden, voelen we ons happy, hier willen we graag een paar weken van de couleur locale proeven. Vroege middeleeuwse huizen, monumentale gebouwen en kerken w.o. de Russisch-Orthodoxe Alexander Nevski Kathedraal. Eenmaal in het hotel en gereed voor het diner, ontvangen we een uitnodiging van Reisieexpert's voor een etentje in de "**Olde Hansa**", waar ze ons op middeleeuwse wijze ontvangen, één stukje van de verboden vrucht in het paradijselijke fietsland Estland lijkt hiermee de toon te zetten. De 'ooievaar', de prachtige witte vogel met zwarte staart en lange rode bek en poten, die kindertjes heet te brengen, is alom aanwezig en begeleidt als het ware onze fietstocht door dit natuurrijke landschap. Wij wachten in de schaduw van een boom vlak bij het nest, net als een van de ouders op de terugkomst van de partner met voedsel. Zij kleppert luid als hij vanuit +/- 1 kilometer hoogte aan zijn sierlijk cirkelende daling begint tot 1 meter onder het nest zweeft en dan met een vleugelbeweging op het van takken gebouwde nest landt. Op dat ronde plekje op de elektriciteitspalen neemt het kleppen nu toe. Bijna onmiddellijk vertrekt nu de ander om te foerageren. Via het z.g. kokhalzen deelt hij dan de gevangen kikkertjes en visjes uit.

Elk jaar komt de deze trekvogel hier overwinteren en neemt met zijn elegante stappen bezit van de velden en brengt zijn jongen groot rondom de voormalige kolchozen en dorpen. Het inspireert kennelijk ook de opvallend lange en slanke pubers en het uit zich in gewaagde modieuze kleding waaraan zij een opvallend vrije omgang koppelen. Een land dat met weinig geld in een razend tempo in opbouw is, vergelijkbaar met onze naoorlogse periode. Est- en Letland lijkt ons een typisch fietsland te worden waarvoor de structuur nog verder moet worden uitgebreid. De wegen zijn hier nieuw of aan reparatie toe, een aantal secundaire verbindingswegen zijn dan ook nog onverhard, dat kan bij langdurige droge zomers een plaag zijn door opwaaiende stof dat de auto's veroorzaken. Een bijkomend voordeel is dat vele hoofdwegen een fietspad kennen en of d.m.v. strepen ruimte is gecreëerd. Deze factoren in samenhang met een veel lagere verkeersintensiteit, maakt het fietsen zelfs op de verkeersaders

als dat nodig is, aangenaam en zeer goed te doen. Het verkeer buigt zich veelal vriendelijk om je heen. Je kunt de routes hierdoor ook gemakkelijker aanpassen en via de dorpjes, bossen en natuurparken fietsen.

De Trabant en Lada maken nog zonder opzien te baren deel uit van het dagelijkse verkeer, bij ons roept dat sentimentele gevoelens op. De Baltische gemeenschap inclusief de Russen gaan uit hun dak voor een evenement met Amerikaanse Oldtimers in Haapsalu, de hotels en de overigens uitstekende B&B's zijn 3 maanden van tevoren volgeboekt. Voor ons is er dan bijvoorbeeld geen plaats, comfortabele bussen rijden echter veelvuldig en komen overal. Zo zijn we met onze fietsen voor een grijpstuiver snel voorbij het heikele punt. Redelijk goed kunnen fietsen en de fiets een beetje begrijpen moet eigenlijk samengaan. De afgelopen 10 jaar stond ik daarom met tussenpozen 2 x een dag in de werkplaats van onze fietsenmaker en leerde een beetje een slag uit m'n wiel halen en de versnelling bijstellen. Toch kreeg ik nooit dat 'fingerspitzengevoel' maar kon uiteindelijk wel thuiskomen. In Estonia gebeurde dat ook, maar ik kon er geen vinger achter krijgen!

Bij een simpel winkeltje klopte ik aan en probeerde mijn probleem uit de doeken te doen, hij deed wat ik had gedaan en keek verbaasd op. Hij pakte een melkkrukje, ging er geroutineerd opzitten en keek met zijn ziel en zaligheid een poosje in de versnellingsmechanisme, plotseling trok er een glimlach over zijn gezicht en hij knipoogde naar me. Pakte de beschermbeugel van de derailleur, boog deze naar buiten en sleutelde opnieuw, perfect! Dat allemaal binnen 3.5 minuut, hij wou er zelfs niets voor hebben. We brachten als dank later een paar ijsjes! Op een door ons gekozen rustdag namen we met pijn voor even afscheid van de groene weelde van de soms sprookjesachtige delen van de route. Met de bus naar Riga, bezochten de oude stad w.o. de markt in de voormalige vliegtuighallen waar je spreekwoordelijk alles kunt kopen behalve waarschijnlijk 't rietenmandje van Mozes? Met alle waarschuwingen van dien om vooral goed op onze spullen te letten liepen we met argusogen te shoppen, we zouden met open ogen bestolen worden! Van de verse vis op de markt naar de parfumerie met de hand op de ritsen en zonder erg verloor ik mijn mobieltje terwijl ik een niesbui kreeg van alle heerlijke geurtjes. Een tikje op m'n schouder leerde dat er ook eerlijke marktbezoekers rondliepen. Met een grote grijns overhandigde een echte Let (?) mij met een knipoog mijn zaktelefoontje. Hij was weg voor ik kon bedanken, rondkijken ging vanaf dat moment meer ontspannen! De oude binnen stad was een verrukking van jewelste, de hotels waren vol en vanwege de hoge prijzen voor luxe kamers sliepen we in een hotel buiten het centrum. De fatsoenlijke armoede was duidelijk zichtbaar, je kon er echter van de straat eten het leek alsof iedereen een taak had om zijn aandeel daarin te leven, w.o. het huisvuil in de vuilniswagens deponeren. Wij gingen terug in de tijd en zagen onze ouders in de straat doende met hetzelfde, bijna even boeiend als de oude kathedraal en het paleis van de presidentie! Op het terras tussen de internationale gemeenschap was het lekker eten, dat bijna altijd 100 % voldeed aan kwaliteit en "het oog wil ook wat"! Terug in de natuur en gelukkig weer op de fiets werden we als door een magneet getrokken naar een plek in het bos waar een vrouw a-capella stond te zingen. Midden in het bosperceel bleek echter een bijzondere begraafplaats te zijn waar een plechtige teraardebestelling plaatsvond. Het klonk als hemelse muziek en rondom stonden honderden mensen in officiële kleding maar veel meer in overhemd zonder stropdas en of met bretellen. Kennelijk stond mijn fiets daarbij te dicht in de buurt van het alarm van een van de geparkeerde auto. Vals schaamrood kleurde mijn wangen, niemand nam er notitie van en 't begraven ging in volle luister door.

In het bezettingsmuseum dachten we even te kunnen snuiven aan het verleden van Latvia in

de vorige eeuw, het werd een schok. Uit het recente verleden onder de diverse bezettingsmachten kwam als de glasnost van Michael Gorbatsjof het leed naar voren dat ondergaan was. Dag en nacht werken en van honger omkomen in een van de werkkampen in Siberië, pas mogen stoppen met de arbeid als het kwik beneden de - 41 graden kwam. In dezelfde ijzeren ketels (Parucha's) voedsel halen als waarin je even daarvoor je ontlasting na veel krampen uiteindelijk kon lozen. Het was een "dé ja vu" van Monument Kamp Vught, maar nog meer tot op de bodem.

Je moest werken tot je er dood bij neerviel, door het permafrost kon je zelfs in die bodem niet begraven worden en je werd je aan je lot overgelaten, de natuur zorgde zo zelf wel voor een onderkoelde verdwijning.

Vanuit Kuressaare op het eiland Saaremaa, waar we een paar dagen blijven, ontdekken we de schoonheid van dit stukje land omringd door water en dun bevolkt is met mensen. Wel honderden vogelsoorten w.o. ook veel roofvogels, het is er stil en uitsluitend de geluiden van de natuur zelf dringen tot je door. In de vorige eeuw is er door de omliggende landen veel om gevochten en de sporen daarvan zijn goed zichtbaar. Toch lijken zij in vrede met elkaar te leven. De begraafplaatsen tonen niet alleen bijzondere karaktertrekken, maar ook grote verschillen. De Russen, Letten, Duitsers en Esten liggen op loopgraafafstand van elkaar vredig te dromen van een mooie toekomst van hun vaderland, terwijl zij elkaar mogelijkwijs hebben doodgeschoten.

Zij spreken tot de verbeelding en vertalen wellicht de persoonlijke gevoelens van een ieder. Bij de Esten en Letten staan zitbankjes om even bij te praten, geven de bloemetjes water en een brandend olielampje achter. Bij de Russen zagen we het verlies gesymboliseerd in een enorme lans met op de plaats van het heft uit steen gehouwen stoere koppen met diepliggende adelaarsogen die zowel de zee afzoeken als voor eeuwig over het land turen. Het standbeeld van de geestelijk gebroken Russische soldaat toont passie en ongeloof, hij heft het geweer met gestrekte arm tegen de blauwe hemel. Zijn hoofd en schouder gebogen met een blik op de grond. Er naast de 90 gekantelde stenen hoekig in de grond met Russische namen er in gekerfd, een lichte bries laat de lange wuivende halmen voortdurend buigen. De Duitse oorlogsgraven zijn gegroepeerd rond het kruis van Christus, terwijl toch onder het teken van 'het hakenkruis' de zuiveringen plaatsvonden.

Ook in Kärla moest het mooi zijn en wij wagen er 21 km. aan, we zien een politieagente in rijlaarzen die waarschijnlijk privé boodschappen doet. In een van de 3 huizen werkt er een mevrouw in de tuin. Verder is het er stil en staan we voor de sporthal waar je ook kunt eten. Dat doen we via body-language en een loket. De jonge vrouw met koddige muts in de keuken bekijkt ons met onverholen aandacht, knikt en wijst. Een schaal vol rauwkost, kefir en brood naar believen voor een halve euro geregistreerd op een echte elektronische kassa. De normale bezoekers, een handje vol, doen of alles heel gewoon is! Zij gluren uit de ooghoeken en de tuinmannen staan kennelijk op onze fietsen te passen en maken intussen een studie van onze eetgewoontes! De grensovergangen kennen gelijksoortige procedures, onooglijke gebouwen met loketten achter glas waar een strenguitziende vrouw door ons heen probeert te kijken. Paspoort op de klep en naar binnenschuiven, bladeren, weer eens taxeren en dan een vinger die wijst -> 'doorlopen'. Zo gaan we Let- en Estland in en uit en krijgen zowaar een douanier aan de praat, een die ons slimme aanwijzingen geeft over de gravelwegen en de fietspaden die

we moeten nemen. Als hij zijn pet even afneemt druipt het zweet uit zijn poriën, hij blijft ons nazwaaien.

Nog voor ons vertrek bezoeken we het Kadriorgpaleis in Barokstijl en het herbergt een bijzondere collectie kunst en doet tevens dienst als woning van de Estlandse president., een schijnbaar onmetelijk landgoed waar Tsaar Peter de Grote destijds woonde. Zij zouden Paleis Soestdijk waarschijnlijk als een verblijf voor bediende hebben aangezien, aan geld, mankracht en macht hebben zij vermoedelijk nooit gebrek gehad, zij leefden in grote weelde. Je kunt er lopen en wandelen, of zoals wij met het fietsje voorrijden. Daar is nu wel aangedacht, een rek in stijl is ontworpen. Wij staan er vorstelijk onder Russische auspiciën. Fietsen is een avontuur vol verrassingen, je weet wat je ongeveer te wachten staat en toch overtreft de werkelijk de verbeelding soms. Zoals het bezoekje aan de oeroude wolspinnerij, oorspronkelijk vroeg in de vorige eeuw opgestart door de Russen. Met de geur van de nog maar net geschoren schapen trekken de geoliede machines de haren uit elkaar en kaardt de volgende het tot flinterdunne plakjes met de haren in een richting en twijnt er vervolgens een fragiele draad van tot uiteindelijk een breiklare streng is ontstaan. Daar denk je niet aan als je in de winter die door oma met 2 pennen gebreide trui draagt en wij het met één pennenstreek het wollige proces en onze verwondering proberen te omschrijven.

De levensgrote foto van Lenin in vol ornaat prijkt aan de wand en onder zijn toezicht oog ligt het open geslagen boek waar de prestaties van de werknemers worden weergegeven met door armoe getekende gezichten. Wonderlijk mooi uitgevoerd maar onbeschermd ligt het kostbare in leer gebonden in kleur te verbleken en vergaan, daar moeten ze iets mee, kon ik duidelijk maken! Alhoewel we 's morgen iets vroeger weggaan blijft de hittegolf ons in alle hevigheid vergezellen, de bries die we zelf veroorzaken houdt ons koel en de magnesium bruistabletten doen de rest. De doorgaans goede hotels en B&B's staan op hoog niveau en standaard met een sauna, zoals gebruikelijk in die landen. Zij bieden ons een perfecte nachtrust en gelegenheid tot recupereren. De slaap en overnachtingplaatsen bereiden een volledig ontbijt inclusief stukjes gerookte haring. Een B&B in Mustvee leverde zelfs een traditionele (havermout) pap waarin de lepel weliswaar rechtop bleef staan, maar na aanvankelijk tegenzin met smaak door ons werd genoten. Een krachtige basisvoedsel dat wij in de 2e wereldoorlog als kind leerden eten!

Even verder richting Tartu zien wij de nog in gebruik zijnde voormalige Russische woonblokken met rondom enorme hoge stapels houtblokken om te kunnen koken en in de winter (-30) te kunnen verwarmen. De schoorstenen van de witte woonbunkers zijn diep zwart geblakerd en geven het geheel een crematoriumachtig aanzien. In hotel Bernardus in Otepää overnachten we in een Zweedse houten hoeve met balkon en uitzicht op een groot meer waar jonge jongens heel behendig met werphengels uren serieus doorbrengen en intussen druk met elkaar overleggen over de beste plekken, een groepje meisjes kijkt geïnteresseerd toe en volgt de jongens. Het lijkt een beetje op onze jeugd waarin wij de met een lus aan een draadje de stilstaande snoeken wisten te verschalken. I.v.m. de zonnwende die rond de 21 juni uitbundig gevierd werd en als nationale feestdag geldt, direct gevolgd door de viering van de onafhankelijkheid, is iedereen vrij en de hotels volgeboekt. Wij zijn echter vroegtijdig op de hoogte gesteld. De dagen zijn hier nu lang met slechts een paar scharreluurtjes schemerduisternis. Bijzonder om dat spel van de zon boven keerkring aan den lijve te ondervinden, 's nachts wakker worden met daglicht! In Kaïna ontmoeten we voor het eerst Nederlanders, een leuk vlot stel waar we gretig mee van gedachten wisselen en veel kunnen opsteken. Wij kregen de indruk dat zij in de toekomst enthousiaste fietsers gaan

worden. Onderweg nog even tijd gevonden voor een oud kasteel in Moïsa waar de gravin vanuit haar verheven leventje haar goede werken deed, het is weliswaar oude glorie maar ook realiteit. De Burcht is nu toebedeeld aan 2 scholen, de oude houten koninklijke trappen en vloeren kraken, zij leiden naar de lokalen waar de schriften met puntenlijsten en foto's van de gediplomeerden en hun onderwijzers ons trotst met ernstige gezichten aanstaren. Helsinki lonkt ons, het ligt op 1 ½ uur varen en we steken met de catamaran over, een heerlijke ontspannen dag. Het maakt, m.u.v. het centrum, ondanks de hitte een enigszins onderkoelde indruk en vooral ook duur. De beschaving en beheersing heeft terrein gewonnen en eruit blijkt dat wij vooral Est- en Letland in ons hart hebben gesloten. De doorgaans goed geïnformeerde Toeristen Informatie leveren toegesneden overzichten en folders van dit soort uitstapjes en bezienswaardigheden, zo ook over het barok Paleis van Tsaar Peter de Grote was imposant en herbergt ook veel kunstschaten. In die tijd kon hij zich als een God gedragen en zonder remmingen luxe laten aanbrengen w.o. waterpartijen, hoogliggende tuinen en aparte doorkijkjes. Nu kijken de Estonians en wij als gasten terug met de wijsheid van nu. De wereld veranderd steeds sneller en met het bezoek aan de Baltische Landen zijn we net op tijd om de ontwikkelingen in wording gade te slaan. Ze staan er goed voor en wij zullen er zeker terug komen met vrienden.

Bedankt vrienden van Estland en Letland.

Joop en Han Werkhoven